

O'G'ITLAYDIGAN QISHLOQ XO'JALIGI MASHINALARINI MAVSUM OLDI TAYYORLASH

To'rayev Shahzod Muyiddin o'g'li¹

¹ o'qituvchi (QarDTU)

e-mail manzili: shahzod.9555024@gmail.com

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 29.03.2025

Revised: 30.03.2025

Accepted: 31.03.2025

Ushbu maqolada o'g'it sohadigan mashinalarni ishga tayyorlash jarayonlari haqida qayd etilgan. Agregatlarning harakatlanish usuli, dala maydonlarini sifatli tayyorlash kabilar haqida ma'lumot berilgan.

KALIT SO'ZLAR:

*mineral o'g'it,
qishloq xo'jaligi,
mashina, agregat,
mexanizm*

KIRISH. O'g'it sohadigan mashinalarni ishga tayyorlash jarayoni ularning to'la komplektligi (butligi), uzellarining to'g'ri yig'ilganligi, o'g'it sochuvchi ishorganlari va harakat uzatuvchi qurilmalarning texnik holatining sozligi, shinalardagi havo bosimining talab darajasida bo'lishi, elektr tiziminining sozligi, tekshirilganligi, yoritish jihozlarning o'rnatilganligi, mashinaning aylanuvchi va ishqalanuvchi qismlarining moylangaligi bilan belgilanadi. Shungdan keyin mashina traktorga, harakatlanuvchi mexanizmi uning quvvat olish valiga ulanadi, texnologik sozlashlar amalga oshiriladi, ya'ni o'g'it solish me'yorlari l rostlanadi. Quyida ayrim rusumli o'g'it sohadigan mashinalarni ishga tayyorlash jarayoni bilan tanishamiz.

NRU-0,5 rusumli osma meneral o'g'it sohadigan mashinani ishga tayyorlash. Bu mashina o'g'it sohadigan disk, dastak, sig'im (bunker), koromislo, krivoship-shatun mexanizmi va reduktor dantashkil topgan. Ushbu NRU-0,5 rusumli mineral o'g'it sohadigan mashina 0,6; 0,9; 1,4 tonna kuch tortish sinfiga ega bo'lgan traktorlarga agregatlanib (osib) ishlatiladi. O'g'it sohadigan disk traktorning quvvat olish vali yordamida aylanma harakatga keltiriladi. NRU-0,5 rusumli mineral o'g'it sohadigan

mashina sochiladigan mineral o'g'it miqdori dastak orqali sochish tirqishi hamda sochish plankasi amplitudasini o'zgartirish yo'li bilan sozlanadi. Diskka tushgan o'g'it uning kurakchalari va markazdan qochma kuch ta'sirida 10-12 m kenglikgacha yer maydoni yuzasiga sochiladi.

1-RMG-4 mashinasini ishga tayyorlash. U bir o'qli bo'lib, kuzoviga 4 tonnagacha o'g'it yuklash mumkin. Mashina barcha turdagi mineral o'g'itlarni sochishga mo'ljallangan. NRU-0,5 rusumli mineral o'g'it sochadigan mashina sochiladigan mineral o'g'it miqdori dastak orqali sochish tirqishi hamda sochish plankasi amplitudasini o'zgartirish yo'li bilan sozlanadi. Diskka tushgan o'g'it uning kurakchalari va markazdan qochma kuch ta'sirida 10-12 m kenglikgacha er maydoni yuzasiga sochiladi.

1-RMG-4 mashinasini ishga tayyorlash. U bir o'qli bo'lib, kuzoviga 4 tonnagacha o'g'it yuklash mumkin. Mashina barcha turdagi mineral o'g'itlarni sochishga mo'ljallangan. Bunday rusumli mashinada o'g'it kuzovining orqa qismiga joylashgan tirqish orqali belgilangan miqdorda o'g'it bo'luvchi moslamaga beriladi va disklar Sochiladigan o'g'it miqdori mashina kuzovi tubiga joylashgan transporterning tezligi va tirqishning balandligini o'zgartirish orqali rostlanadi. Tirqishning balandligi 25 mm dan 250 mm gacha sozlanadi. O'g'itning turiga va belgilangan miqdoriga qarab mashinaning qarama-qarshi aylanuvchi diskleri mineral o'g'itlarni 11 metrdan 14 metrgacha kenglikda sochib ketadi. Masalan: Agar kuzgi shudgorlashdan oldin sochiladigan mineral o'g'itning miqdori gektariga 200 kg (superfosfat yoki ammosfos) bo'lsa, u holda o'g'itni bo'luvchi moslamaga tushiradigan tirqishning balandligi 70 millimetr rostlangan bo'lishi lozim. Yer maydonlar ikki yarusli plug bilan 30 sm chuqurlikda shudgorlanganda tuproq yuzasiga sochilgan o'g'itlar 20-25 sm chuqurlikka ko'miladi.

ROU-6 rusumli organik o'g'it sochadigan mashinani ishga tayyorlash. Ushbu rumdagi mashina 6 tonnagacha yuk ko'tarish qobiliyatiga ega bo'lib, organik o'g'itlarning turiga qarab maydon yuzasiga 4-8 metr kenglikda sochib ketish imkoniyatiga ega. Organik o'g'it mashina kuzovining tubi vazifasini bajaruvchi zanjir-plankali transportyor (1) (11-rasm) orqali pastki barabanga uzatiladi. Tishli profilga ega bo'lgan ushbu barabandan o'g'it uning yuqorisida joylashgan organik o'g'it (go'ng) sochadigan shnekli barabanga uzatiladi. Shnekli baraban oranik o'g'itni tuproq yuzasiga bir tekis yoyib sochadi. Barabanlar traktorning quvvat olish vali, transportyor krivoship-shatunli va xrapovikli mexanizmlar yordamida harakatlanadi orqali dala maydoni yuzasiga sochiladi. Sochiladigan o'g'itning miqdori transportyor va agregat tezliklariga bog'liqdir. Transportyorning harakat tezligi krivoship radiusini o'zgartirish bilan rostlanadi. Krivoship valining oxiriga eksentrik

korpus mahkamlangan bo'lib, u bolt bilan diskka birlashtirilgan. Diskni burish yo'li bilan krivoship radiusi L ni o'zgar-tirish mumkin. Diskning shkalasida raqamlar bo'lib, har birraqam krivoshipning bir aylanishida xrapovikning qanchaga burilishini ko'rsatadi. Masalan: Agar gektariga 20 tonna organik o'g'itni sochish belgilangan bo'lsa, traktor beshinchi uzatmada harakatlansa, diskdagi "5" raqamini eksentrik korpusdagi belgigacha surib, keyin disk va korpusni bir-biriga bolt-gayka bilan mahkamlash kerak bo'ladi.

Yuqorida ta'kidlanganidek, har qanday agregatning ravon, bir tekis ishlashini ta'minlash uchun dala maydonlarni sifatli tayyorlash kerak bo'ladi. Agregatlarning harakatlanish usuli dala agrofonini sifatli tayyorlanganligiga, holatiga (ya'ni: dala o'lchamlari, kartalarning mayda yoki yirikligi, nishabligi, ifloslanganlik darajasi (ya'ni: begona o'tlar, toshlar, notekisliklar va harakatlanishning murakkabligiga), operatorning (mexanizatorning) xavfsiz ishlashiga, sochiladigan o'g'it miqdorini hisobga olgan holda rostlanadi va tanlanadi.

Katta maydonlarda o'g'itlarni markazdan qochma kuch ta'sirida sochuvchi apparatlar bilan jihozlangan osma o'g'it sochish mashinalaridan foydalanish maqsadga muvofiq bo'ladi. Bunday sharoitda agregatlardan moki harakatlanish usulida foydalanish ish unumini 30 foizgacha oshiradi. Kichik maydonlarda agregatlardan zagon usulida foydalanish tavsiya etiladi. O'g'it sochish yo'nalishi dalaning shudgorlash yo'nalishiga mos kelishi kerak. Yerga solinadigan mineral va organik o'g'itlar bir jinsli mayda zarrali, kukunga aylanmagan, qumoqlashib qolmagan va sochiluvchan bo'lishi kerak. Shunga ko'ra, nam tortib, qotib ketgan mineral o'g'itlarni va yopishib qumoqlashib qolgan organik o'g'itlarni sochish oldidan mavjud ish uskunalar yordamida maydalash tavsiya etiladi. O'g'itlarni faqat sepish oldidan maydalash va aralashtirish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Toshboltaev M.T. Traktorlar va qishloq xo'jaligi mashinalarini ishlatishdagi xavfsizlik qoidalari [Matn]: ilmiy nashr / «Agrobank» ATB.-Toshkent: "TASVIR" nashriyot uyi, 2021. - 48 b.
2. Toshboltaev M.T. Traktorlar va qishloq xo'jaligi mashinalariga texnik xizmat ko'rsatish qoidalari [Matn]: ilmiy nashr / «Agrobank» ATB.-Toshkent: "TASVIR" nashriyot uyi, 2021. - 64 b.
3. SHoumarova M., Abdillaev T. Qishloq xo'jaligi mashinalari..-T.:O'qituvchi, 2002.- 424 b.

4. Igamberdiev A.K., Xoliqova N.A. Tuproqqa chuqur ishlov berish texnologik jarayonini takomillashtirish va agregat ishchi qurollarining parametrlarini asoslash. Monografiya.- .-T.:TIQXMMI, 2020-183 b.

5. Bakhtiyorovich, Ismonov Khurshidbek, and Ruziyev Nuriddin Mukhammadaliyevich. "Pairing, Their Own Aspects and Corresponding Methods of Work with Pairing in the Autocad Software." *International Journal on Orange Technologies* 3.12 (2021): 211-216.

6. qizi Abduraimova, Muazzamoy Abduqodir. "PERSPEKTIVA." *INTERNATIONAL CONFERENCES*. Vol. 1. No. 11. 2022.

7. Xurshidbek, Ismonov, Rustamov Umurzoq, and Abduraimova Muazzamoy. "MARKAZIY VA PARALLEL PROYEKSIYA ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." *Educational Research in Universal Sciences* 1.4 (2022): 70-81.

8. Ismonov, Xurshidbek Baxtiyorivich, and Muazzamoy Abduqodir qizi Abduraimova. "ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." *Educational Research in Universal Sciences* 1.3 (2022): 288-296.

9. Qizi, Abduraimova Muazzamoy Abduqodir. "PROJECTION AND AXONOMETRY."